Teismo praktikos rinkinys

GENERALINĖS ADVOKATĖS
JULIANE KOKOTT IŠVADA,
pateikta 2024 m. rugsėjo 26 d.[1]

Byla C-393/23

Athenian Brewery SA,
Heineken NV
prieš
Macedonian Thrace Brewery SA

(*Hoge Raad der Nederlanden* (Nyderlandų Aukščiausiasis Teismas) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas civilinėse ir komercinėse bylose – Jurisdikcija civilinėse ir komercinėse bylose – Reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 – Specialioji jurisdikcija – 8 straipsnio 1 punktas – Keli atsakovai – Glaudi sąsaja – SESV 102 straipsnis – Sąvoka „įmonė“ – Patronuojančioji ir patronuojamoji bendrovės – Patronuojamosios bendrovės padarytas pažeidimas – Patronuojančiosios bendrovės lemiamos įtakos prezumpcija – Solidarioji atsakomybė – Nacionalinės konkurencijos institucijos sprendimas – *Follow-on* ieškiniai dėl žalos atlyginimo“

I. Įvadas

1. Ar dėl konkurencijos taisyklių pažeidimo nukentėjusi šalis ieškinį šį pažeidimą padariusiai bendrovei gali pareikšti jos patronuojančiosios bendrovės buveinės vietoje kitoje valstybėje narėje? Iš esmės tai yra klausimas, kuriuo grindžiamas šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą.

2. Taigi Teisingumo Teismas turės galimybę išplėtoti savo jurisprudenciją dėl specialiosios jurisdikcijos susijusių ieškinių atveju pagal Reglamento (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (toliau – reglamentas „Briuselis Ia“)[2] 8 straipsnio 1 punktą, kiek tai susiję su ieškiniais dėl žalos atlyginimo pažeidus Sąjungos konkurencijos teisę (*private enforcement*). Sprendime *CDC Hydrogen Peroxide*[3] Teisingumo Teismas jau nusprendė, kad pagal šią specialiąją jurisdikciją ieškinius keliems SESV 101 straipsnį pažeidžiančio kartelio dalyviams galima pareikšti vieno iš jų nuolatinėje gyvenamojoje (buveinės) vietoje, jei jų dalyvavimas prieš tai buvo konstatuotas privalomame Komisijos sprendime (vadinamieji *follow-on* ieškiniai dėl žalos atlyginimo).

1 Originalo kalba: vokiečių.

2 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (OL L 351, 2012, p. 1).

3 2015 m. gegužės 21 d. Sprendimas *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2015:335).

3. Skirtingai nei toje byloje, šiuo atveju nagrinėjamas klausimas, ar ieškinį (patronuojamajai) bendrovei, kuri, remiantis nacionalinės konkurencijos institucijos sprendimu, piktnaudžiavo savo dominuojančia padėtimi rinkoje, kaip tai suprantama pagal SESV 102 straipsnį, kartu su jos patronuojančiąja bendrove galima pareikšti pastarosios bendrovės buveinės vietoje, kuri yra kitoje valstybėje narėje (šiuo atveju – Nyderlanduose) nei patronuojamosios bendrovės buveinė (šiuo atveju – Graikijoje).

4. Šiame kontekste prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, kokį poveikį jurisprudencija dėl SESV 101 ir 102 straipsniuose vartojamos sąvokos „įmonė“ ir dėl atsakomybės priskyrimo ekonominio vieneto viduje turi jurisdikcijos padalijimui teismams pagal reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punktą. Teisingumo Teismas šioje jurisprudencijoje pripažino paneigiamą prezumpciją, kad patronuojančioji bendrovė daro lemiamą įtaką patronuojamosios bendrovės ekonominei veiklai, kai jai priklauso (beveik) 100 % šios bendrovės kapitalo (toliau – kontrolės prezumpcija), taigi patronuojančiajai bendrovei gali būti priskiriamas patronuojamosios bendrovės padarytas pažeidimas ir taikoma solidarioji atsakomybė [4].

II. Teisinis pagrindas

A. Reglamentas „Briuselis Ia“

5. Reglamento „Briuselis Ia“ 15, 16 ir 21 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(15) jurisdikcijos taisyklės turėtų būti ypač nuspėjamos ir pagrįstos principu, pagal kurį jurisdikcija paprastai nustatoma pagal atsakovo nuolatinę gyvenamąją (buveinės) vietą. Todėl turėtų visada galioti ši jurisdikcijos nuostata, išskyrus keletą aiškiai nustatytų atvejų, kai ginčo objektas arba šalių autonomija pateisina kitą siejamąjį kriterijų. Juridinio asmens buveinės vieta turi būti apibrėžta autonomiškai, siekiant didesnio bendrų taisyklių skaidrumo ir norint išvengti jurisdikcijų kolizijos;

(16) jurisdikcija turėtų būti nustatoma ne tik pagal atsakovo nuolatinę gyvenamąją (buveinės) vietą, bet ir pagal kitą alternatyvų jurisdikcijos pagrindą, atsižvelgiant į glaudų ryšį tarp teismo ir bylos arba siekiant padėti tinkamai vykdyti teisingumą. Glaudaus ryšio reikalavimas turėtų užtikrinti teisinį tikrumą ir padėti išvengti galimybės pareikšti atsakovui ieškinį valstybės narės, kurios jis negalėjo pagrįstai numatyti, teisme. Tai ypač svarbu sprendžiant ginčus, susijusius su nesutartinėmis prievolėmis, kylančiomis iš privatumo ir asmeninių teisių, įskaitant šmeižtą, pažeidimų;

<…>

(21) siekiant darnaus teisingumo vykdymo, reikia sumažinti vienu metu vykstančių procesų galimybę ir užtikrinti, kad skirtingose valstybėse narėse nebūtų priimami nesuderinami sprendimai. Turėtų būti nustatytas aiškus ir efektyvus *lis pendens* atvejų ir susijusių ieškinių išnagrinėjimo mechanizmas, kuris taip pat padėtų išvengti dėl nacionalinių skirtumų atsirandančių problemų, kai reikia nustatyti momentą, kada byla yra laikytina esančia teismo žinioje. Šiame reglamente minėtas momentas turėtų būti apibrėžtas autonomiškai“.

[4] Suformuota jurisprudencija nuo 2009 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Akzo Nobel ir kt. / Komisija* (C-97/08 P, EU:C:2009:536, 54 ir paskesni punktai).

6. Reglamento „Briuselis Ia“ 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„1. Pagal šį reglamentą asmenims, kurių nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta yra valstybėje narėje, ieškiniai turi būti pareiškiami tos valstybės narės teismuose, neatsižvelgiant į šių asmenų pilietybę.“

7. Reglamento „Briuselis Ia“ 5 straipsnio 1 dalyje išdėstyta:

„Asmenims, kurių nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta yra valstybėje narėje, kitos valstybės narės teismuose ieškiniai gali būti pareiškiami tik taikant šio skyriaus 2–7 skirsniuose nustatytas taisykles.“

8. Reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punkte nustatyta:

„Asmeniui, kurio nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta yra valstybėje narėje, ieškinys taip pat gali būti pareikštas:

1) kai minėtas asmuo yra vienas iš atsakovų – vieno iš atsakovų nuolatinės gyvenamosios (buveinės) vietos teismuose, jeigu reikalavimai yra taip glaudžiai susiję, kad yra tikslinga juos nagrinėti ir spręsti kartu, siekiant išvengti teismo sprendimų nesuderinamumo rizikos, atsirandančios dėl atskirai vykstančių procesų;

<…>“

B. Reglamentas Nr. 1/2003

9. Reglamento (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų [EB] 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo [5] 16 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Nacionalinių teismų priimami sprendimai dėl susitarimų, sprendimų ar veiklos pagal Sutarties 81 ar 82 straipsnį, jau esančių Komisijos sprendimo objektu, negali prieštarauti Komisijos priimtam sprendimui. Be to, nacionaliniai teismai turi vengti priimti sprendimus, kurie prieštarautų sprendimui, Komisijos ketinamam priimti jos pradėtoje byloje. Todėl nacionalinis teismas gali įvertinti, ar reikia sustabdyti bylą. Šis įpareigojimas nepažeidžia teisių ir pareigų, numatytų Sutarties 234 straipsnyje.“

C. Direktyva 2014/104

10. Direktyvos 2014/104/ES dėl tam tikrų taisyklių, kuriomis reglamentuojami pagal nacionalinę teisę nagrinėjami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl valstybių narių ir Europos Sąjungos konkurencijos teisės nuostatų pažeidimo, atlyginimo [6], 2 straipsnio 2 ir 3 punktuose pateiktos tokios sąvokų „pažeidėjas“ ir „nacionalinė konkurencijos teisė“ apibrėžtys:

„Šioje direktyvoje vartojamų terminų apibrėžtys:

<…>

[5] 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamentas (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205).

[6] 2014 m. lapkričio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (OL L 349, 2014, p. 1).

2) pažeidėjas – įmonė arba įmonių asociacija, įvykdžiusi konkurencijos teisės pažeidimą;

3) nacionalinė konkurencijos teisė – nacionalinių teisės aktų nuostatos, kurių tikslas iš esmės sutampa su SESV 101 ir 102 straipsnių tikslu ir kurios yra taikomos tuo pačiu atveju ir lygiagrečiai Sąjungos konkurencijos teisei pagal Reglamento (EB) Nr. 1/2003 3 straipsnio 1 dalį, išskyrus nacionalinės teisės nuostatas, kuriomis nustatomos baudžiamosios sankcijos fiziniams asmenims, išskyrus ta apimtimi, kuria tokios baudžiamosios sankcijos yra įmonėms taikomų konkurencijos taisyklių vykdymo užtikrinimo priemonė;

<…>“

11. Direktyvos 2014/104 3 straipsnio 1 dalis yra susijusi su teise į visą kompensaciją:

„Valstybės narės užtikrina, kad bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, patyręs žalą dėl konkurencijos teisės pažeidimo, galėtų reikalauti visos kompensacijos už patirtą žalą ir ją gauti.“

12. Direktyvos 2014/104 9 straipsnis yra susijęs su nacionalinių konkurencijos institucijų sprendimų poveikiu:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad nacionalinės konkurencijos institucijos arba apeliacinės instancijos teismo galutiniu sprendimu nustatytas konkurencijos teisės pažeidimas būtų laikomas neginčijamai nustatytu pagal SESV 101 ar 102 straipsnį arba pagal nacionalinę konkurencijos teisę jų nacionaliniams teismams pateiktų ieškinių dėl žalos atlyginimo tikslais.

2. Valstybės narės užtikrina, kad kitoje valstybėje narėje priimtas 1 dalyje nurodytas galutinis sprendimas galėtų pagal jų atitinkamą nacionalinę teisę būti pateiktas jų nacionaliniams teismams bent kaip *prima facie* įrodymas, kad buvo padarytas konkurencijos teisės pažeidimas, ir atitinkamais atvejais galėtų būti vertinamas kartu su bet kuriais kitais šalių pateiktais įrodymais.

3. Šiuo straipsniu nedaromas poveikis teisėms ir pareigoms, numatytoms SESV 267 straipsnyje.“

III. Faktinės aplinkybės ir prašymas priimti prejudicinį sprendimą

13. Pagrindinės bylos šalys yra *Macedonian Thrace Brewery SA* (toliau – MTB) ir *Athenian Brewery SA* (toliau – AB) bei jos (trečios eilės) aukštesnės grandies patronuojančioji bendrovė *Heineken NV* (toliau – *Heineken*). *Heineken* buveinė yra Nyderlanduose, AB – Graikijoje. MTB siekia, kad teismuose Nyderlanduose būtų pripažinta AB ir *Heineken* solidarioji atsakomybė už žalą, kurią ji, kaip pati teigia, patyrė dėl AB Graikijos alaus rinkoje padaryto, be kita ko, SESV 102 straipsnio pažeidimo.

14. MTB yra Graikijoje įsteigta alaus darykla, veikianti Graikijos alaus rinkoje. AB priklauso *Heineken* bendrovių grupei ir veikia taip pat Graikijoje. *Heineken* nustato *Heineken* bendrovių grupės strategiją ir tikslus, bet pati sandorių Graikijoje nevykdo. Byloje reikšmingu laikotarpiu *Heineken* netiesiogiai valdė maždaug 98,8 % AB kapitalo.

15. 2014 m. rugsėjo 19 d. sprendimu Graikijos konkurencijos institucija konstatavo, kad AB laikotarpiu nuo 1998 m. rugsėjo mėn. iki 2014 m. rugsėjo 14 d. piktnaudžiavo savo dominuojančia padėtimi Graikijos alaus rinkoje ir kad toks elgesys turi būti laikomas vienu tęstiniu SESV 102 straipsnio ir Graikijos konkurencijos įstatymo 2 straipsnio pažeidimu.

16. MTB prašė Graikijos konkurencijos institucijos į tyrimą įtraukti *Heineken*. Vis dėlto savo sprendime Graikijos konkurencijos institucija nurodė nematanti tam pagrindo. Ji taip pat nurodė, kad nei buvo įrodytas tiesioginis *Heineken* dalyvavimas darant nustatytus pažeidimus, nei esama ypatingų aplinkybių, kurios leistų neišvengiamai preziumuoti, jog *Heineken* darė lemiamą įtaką AB. Nuomonės dėl kontrolės prezumpcijos institucija nepateikė.

17. MTB kreipėsi į *Rechtbank Amsterdam* (Amsterdamo apygardos teismas, Nyderlandai) ir paprašė pripažinti, kad *Heineken* ir AB yra solidariai atsakingos už minėtą pažeidimą Graikijos alaus rinkoje, todėl privalo solidariai atlyginti MTB visą dėl šio pažeidimo patirtą žalą. *Heineken* ir AB pateikė *Rechtbank Amsterdam* papildomą prašymą pripažinti, kad jis neturi jurisdikcijos nagrinėti ieškinį, pareikštą AB. *Rechtbank Amsterdam* patenkino šį prašymą ir pripažino, kad neturi jurisdikcijos nagrinėti ieškinį, pareikštą AB.

18. *Gerechtshof Amsterdam* (Amsterdamo apeliacinis teismas, Nyderlandai) apeliacinėje instancijoje panaikino *Rechtbank Amsterdam* sprendimą ir atmetė papildomą prašymą. Tuomet *Heineken* ir AB pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui *Hoge Raad der Nederlanden* (Nyderlandų Aukščiausiasis Teismas) kasacinį skundą.

19. *Hoge Raad* sustabdė bylos nagrinėjimą ir pagal SESV 267 straipsnį pateikė Teisingumo Teismui šiuos du prejudicinius klausimus:

1. Ar tokiu atveju, koks nagrinėjamas pagrindinėje byloje, patronuojančiosios bendrovės įsisteigimo vietos teismas, tikrindamas savo jurisdikciją pagal reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punktą dėl kitoje valstybėje narėje įsteigtos patronuojamosios bendrovės ir taikydamas šioje nuostatoje įtvirtintą glaudaus ryšio reikalavimą, turi remtis materialinėje konkurencijos teisėje pripažįstama lemiamo patronuojančiosios bendrovės poveikio patronuojamosios bendrovės ekonominei veiklai, dėl kurios kilo ginčas, prezumpcija?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, kaip tuomet šiomis aplinkybėmis turi būti patikslintas kriterijus, kuris buvo suformuluotas sprendimuose *Kolassa* (C-375/13, EU:C:2015:37) ir *Universal Music International Holding* (C-12/15, EU:C:2016:449)? Ar tokiu atveju, kai ginčijama, kad patronuojančioji bendrovė daro lemiamą poveikį patronuojamosios bendrovės ekonominei veiklai, jurisdikcijai pagal reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punktą šios patronuojamosios bendrovės atžvilgiu nustatyti pakanka aplinkybės, kad toks lemiamas poveikis nėra *a priori* laikomas negalimu?

IV. Teisinis vertinimas

20. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar, nustatant tarptautinę jurisdikciją pagal reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punktą, reikia remtis konkurencijos teisėje pripažįstama paneigiama kontrolės prezumpcija (ji paaiškinta šios išvados 4 punkte), kad patronuojančioji bendrovė daro lemiamą įtaką patronuojamosios bendrovės ekonominei veiklai, kai jai priklauso (beveik) 100 % šios bendrovės kapitalo. Tam atvejui, jei į šį klausimą būtų atsakyta teigiamai, teismas papildomai siekia išsiaiškinti, koks kriterijus taikytinas, kai atsakovė neigia, jog patronuojančioji bendrovė daro lemiamą įtaką patronuojamosios bendrovės ekonominei veiklai.

21. Šie klausimai pagrindinėje byloje kyla todėl, kad Nyderlandų teismai bendrąją jurisdikciją pagal reglamento „Briuselis Ia“ 4 straipsnio 1 dalį turi tik *Heineken*, kurios buveinė yra Nyderlanduose, bet ne AB, kurios buveinė yra Graikijoje, atžvilgiu. Vis dėlto pareikšti ieškinį AB

kartu su *Heineken* Nyderlanduose galima tokiu atveju, jei ieškiniai *Heineken* ir AB yra „glaudžiai susiję“, kaip tai suprantama pagal reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punktą. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, kokiu mastu, siekiant pagrįsti tokią glaudžią sąsają, galima remtis kontrolės prezumpcija, atsižvelgiant į faktą, kad *Heineken* priklauso beveik 100 % AB kapitalo.

22. Taigi iš esmės kalbama apie klausimą, ar, nustatant tarptautinę jurisdikciją, reikia atsižvelgti į kontrolės prezumpciją ir, jei taip, kokiu mastu, taip pat kokiu mastu reikia patikrinti, ar ši prezumpcija buvo paneigta (apie tai – B ir C dalyse).

23. Tam, kad būtų galima ištirti galimą kontrolės prezumpcijos poveikį reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punkto taikymui, pirmiausia reikia trumpai paaiškinti, kokia yra jos prasmė, tikslas ir funkcija Sąjungos konkurencijos teisėje (apie tai – A dalyje).

A. Sąvoka „įmonė“, „ekonominis vienetas“ ir paneigiama kontrolės prezumpcija pagal SESV 101 ir 102 straipsnius

24. Remiantis suformuota jurisprudencija, SESV 101 ir 102 straipsniuose vartojama sąvoka „įmonė“, t. y. pažeidimą padaręs asmuo, turi būti suprantama kaip reiškianti „ekonominį vienetą“, kurį gali sudaryti keletas fizinių ar juridinių asmenų [7].

25. Kai toks ekonominis vienetas pažeidžia Sąjungos konkurencijos taisykles, remiantis asmeninės atsakomybės principu, jis turi atsakyti už šį pažeidimą [8]. Vis dėlto toks pažeidimas turi būti inkriminuotas asmeniui, kuriam bus galima skirti baudas arba pareikšti ieškinius dėl žalos atlyginimo. Taigi sąvokos „įmonė“ ar „ekonominis vienetas“ taikymas gali nulemti fizinio arba juridinio asmens, kurie pažeidimo darymo momentu sudarė ekonominį vienetą, solidariąją atsakomybę [9].

26. Remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, teisiškai atskiri asmenys, veikiantys kaip grupė, sudaro vieną ir tą pačią įmonę, jei savarankiškai nesprendžia dėl savo veiksmų atitinkamoje rinkoje, tačiau, visų pirma atsižvelgiant į juos ir patronuojančiąją bendrovę siejančius ekonominius, organizacinius ir teisinius ryšius, šis valdymo vienetas šiuo tikslu faktiškai daro jiems lemiamą įtaką [10].

27. Šios išvados 4 punkte paaiškinta kontrolės prezumpcija yra susijusi su atveju, kai preziumuojama (tai dar galima paneigti), jog patronuojančioji bendrovė, kuriai *tiesiogiai* arba *netiesiogiai* priklauso (beveik) visas patronuojamosios bendrovės kapitalas, faktiškai daro lemiamą įtaką šiai patronuojamajai bendrovei [11]. Taigi ši prezumpcija taikoma esant ne tik tiesioginiam patronuojančiosios ir patronuojamosios bendrovių santykiui, bet ir, kaip šiuo atveju,

[7] Žr. 2022 m. gegužės 12 d. Sprendimą *Servizio Elettrico Nazionale ir kt.* (C-377/20, EU:C:2022:379, 105 punktas), 2017 m. balandžio 27 d. Sprendimą *Akzo Nobel ir kt. / Komisija* (C-516/15 P, EU:C:2017:314, 48 punktas) ir 2009 m. rugsėjo 10 d. Sprendimą *Akzo Nobel ir kt. / Komisija* (C-97/08 P, EU:C:2009:536, 55 punktas).

[8] 2022 m. gegužės 12 d. Sprendimas *Servizio Elettrico Nazionale ir kt.* (C-377/20, EU:C:2022:379, 106 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[9] Šiuo klausimu žr. 2021 m. spalio 6 d. Sprendimą *Sumal* (C-882/19, EU:C:2021:800, 44 ir paskesni punktai) ir 2022 m. gegužės 12 d. Sprendimą *Servizio Elettrico Nazionale ir kt.* (C-377/20, EU:C:2022:379, 107 punktas).

[10] Žr. 2022 m. gegužės 12 d. Sprendimą *Servizio Elettrico Nazionale ir kt.* (C-377/20, EU:C:2022:379, 108 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[11] 2022 m. gegužės 12 d. Sprendimas *Servizio Elettrico Nazionale ir kt.* (C-377/20, EU:C:2022:379, 109 ir 110 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

netiesioginiam (trečios eilės) aukštesnės grandies patronuojančiosios bendrovės ir (trečios eilės) žemesnės grandies patronuojamosios bendrovės santykiui [12]. Todėl toliau kalbėsiu tik apie patronuojančiąją ir patronuojamąją bendroves.

28. Kaip pagrįstai argumentuoja Komisija, remiantis jurisprudencija, ši kontrolės prezumpcija turi būti taikoma ne tik Komisijos ir valstybių narių institucijų vykdomo Sąjungos konkurencijos taisyklių įgyvendinimo srityje (*public enforcement*), bet ir ieškiniams dėl žalos atlyginimo pažeidus šias taisykles (*private enforcement*). Abu aspektai yra neatsiejama Sąjungos konkurencijos taisyklių įgyvendinimo sistemos dalis [13]. Šiuo atžvilgiu
SESV 101 ir 102 straipsniuose vartojama sąvoka „įmonė“ turi būti aiškinama vienodai [14]. Nieko kito negali būti taikoma dėl kontrolės prezumpcijos, kuri jurisprudencijoje buvo suformuota siejant su sąvoka „įmonė“.

29. Vis dėlto patronuojančioji bendrovė gali paneigti kontrolės prezumpciją įrodydama, kad ji patronuojamajai bendrovei tuo metu, kai buvo daromas pažeidimas, nedavė nurodymų ir nei tiesiogiai, nei netiesiogiai nedalyvavo patronuojamajai bendrovei priimant sprendimus, susijusius su atitinkama ekonomine veikla [15].

30. Jei kontrolės prezumpcija netaikoma, konkurencijos institucija arba ieškovas turi įrodyti, kad patronuojančioji bendrovė, visų pirma duodama nurodymus, faktiškai darė lemiamą įtaką patronuojamosios bendrovės ekonominei veiklai darant pažeidimą [16].

31. Taigi prezumpcija lemia įrodinėjimo pareigos perkėlimą nukentėjusiosios šalies, kuri reikalauja atlyginti žalą, naudai ir patronuojančiosios bendrovės, kuri yra atsakovė, nenaudai [17]. Ja supaprastinamas nukentėjusiosios šalies teisių įgyvendinimas ir kartu padidinamas Sąjungos konkurencijos taisyklių veiksmingumas. Taip yra dėl to, kad ieškiniai dėl žalos atlyginimo, be kita ko, padeda atgrasyti įmones nuo antikonkurencinių veiksmų, taigi taip pat – išlaikyti veiksmingą konkurenciją Sąjungoje [18].

32. Tad išnagrinėsiu, ar kontrolės prezumpcija turi reikšmės reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio aiškinimui ir, jei taip, kokia yra ta reikšmė (pirmasis prejudicinis klausimas).

[12] Šiuo klausimu žr. 2011 m. sausio 20 d. Sprendimą *General Química ir kt. / Komisija* (C-90/09 P, EU:C:2011:21, 86 ir paskesni punktai).

[13] Žr. 2019 m. kovo 14 d. Sprendimą *Skanska Industrial Solutions ir kt.* (C-724/17, EU:C:2019:204, 45 punktas) ir 2021 m. spalio 6 d. Sprendimą *Sumal* (C-882/19, EU:C:2021:800, 37 punktas).

[14] Žr. 2019 m. kovo 14 d. Sprendimą *Skanska Industrial Solutions ir kt.* (C-724/17, EU:C:2019:204, 47 punktas) ir 2021 m. spalio 6 d. Sprendimą *Sumal* (C-882/19, EU:C:2021:800, 38 punktas); šiuo klausimu taip pat žr. generalinio advokato N. Emiliou išvadą byloje *MOL* (C-425/22, EU:C:2024:131, 65 punktas).

[15] Šiuo klausimu žr. 2022 m. gegužės 12 d. Sprendimą *Servizio Elettrico Nazionale ir kt.* (C-377/20, EU:C:2022:379, 112 punktas). Dėl galimybės paneigti prezumpciją taip pat žr. 2013 m. gegužės 8 d. Sprendimą *Eni / Komisija* (C-508/11 P, EU:C:2013:289, 47 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[16] 2021 m. kovo 25 d. Sprendimas *Deutsche Telekom / Komisija* (C-152/19 P, EU:C:2021:238, 74 ir paskesni punktai).

[17] Šiuo klausimu žr. 2022 m. gegužės 12 d. Sprendimą *Servizio Elettrico Nazionale ir kt*. (C-377/20, EU:C:2022:379, 114 ir 123 punktai).

[18] Šiuo klausimu žr. 2021 m. spalio 6 d. Sprendimą *Sumal* (C-882/19, EU:C:2021:800, 35 ir 36 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

B. Dėl pirmojo prejudicinio klausimo: kontrolės prezumpcijos reikšmė reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punkto taikymui

1. Sąvoka „glaudi sąsaja“ pagal reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punktą

33. Reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnyje numatyta – greta bendrosios jurisdikcijos valstybėje narėje, kurioje yra atsakovo nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta (reglamento „Briuselis Ia“ 4 straipsnio 1 dalis) – specialioji jurisdikcija susijusių ieškinių atveju.

34. Pagal reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punktą asmeniui, kurio nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta yra valstybėje narėje, kai minėtas asmuo yra vienas iš atsakovų, ieškinys taip pat gali būti pareikštas vieno iš atsakovų, t. y. atsakovo, pagal kurį nustatytas jurisdikciją turintis teismas, nuolatinės gyvenamosios (buveinės) vietos teismuose. Vis dėlto tai taikoma tik jei reikalavimai yra taip „glaudžiai susiję“, kad yra tikslinga juos nagrinėti ir spręsti kartu. Taip siekiama išvengti teismo sprendimų nesuderinamumo rizikos, atsirandančios dėl atskirai vykstančių procesų.

35. Kokiomis sąlygomis gali būti tokia glaudi sąsaja, turi būti nustatoma atsižvelgiant į reglamento „Briuselis Ia“ nuostatų sistemą ir tikslus [19]. Taigi tai, ar konkrečiu atveju tarp skirtingų ieškinių yra tokia sąsaja, turi nuspręsti nacionalinis teismas [20].

36. Toliau pirmiausia paaiškinsiu, kad glaudi sąsaja tarp ieškinių yra tuomet, kai patronuojančioji ir patronuojamoji bendrovės už pažeidimą atsako solidariai (apie tai – 2 skirsnyje). Paskui paaiškinsiu, kodėl tokia glaudi sąsaja įprastai yra jau tuomet, kai pirmiausia taikoma tik kontrolės prezumpcija, t. y. kai patronuojančiajai bendrovei tiesiogiai arba netiesiogiai priklauso (beveik) visas patronuojamosios bendrovės kapitalas, dar galutinai neišsiaiškinus, ar jos atsako solidariai ir ar kontrolės prezumpciją galima paneigti (apie tai – 3 skirsnyje).

2. Patronuojančiosios ir patronuojamosios bendrovių solidarioji atsakomybė kaip reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punkto taikymo atvejis

37. Reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punktu, remiantis jo 16 ir 21 konstatuojamosiomis dalimis, siekiama padėti tinkamai vykdyti teisingumą, maksimaliai sumažinti vienu metu vykstančių teismo procesų galimybę ir išvengti galimo skirtinguose teismo procesuose priimtų sprendimų nesuderinamumo [21].

[19] Dėl 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001, p. 1; 2004 specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42) (toliau – reglamentas „Briuselis I“) 6 straipsnio 1 punkto šiuo aspektu žr. 2006 m. liepos 13 d. Sprendimą *Reisch Montage* (C-103/05, EU:C:2006:471, 29 ir 30 punktai); dėl 1968 m. Briuselio konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 299, 1972, p. 32) (toliau – Briuselio konvencija) 6 straipsnio 1 punkto žr. 1988 m. rugsėjo 27 d. Sprendimą *Kalfelis* (189/87, EU:C:1988:459, 10 punktas).

[20] Dėl reglamento „Briuselis I“ 6 straipsnio 1 punkto šiuo aspektu žr. 2012 m. liepos 12 d. Sprendimą *Solvay* (C-616/10, EU:C:2012:445, 23 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[21] 2023 m. rugsėjo 7 d. Sprendimas *Beverage City Polska* (C-832/21, EU:C:2023:635, 34 punktas). Dėl reglamento „Briuselis I“ 6 straipsnio 1 punkto žr. 2012 m. liepos 12 d. Sprendimą *Solvay* (C-616/10, EU:C:2012:445, 19 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

38. Vis dėlto rizikos, kad skirtinguose ginčuose bus priimti skirtingi sprendimai, tam nepakanka. Šis skirtumas dar turi būti susijęs su ta pačia faktine ir teisine padėtimi [22].

39. Atitinkamai reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punktas taikomas esant keliems atsakovams tuomet, kai skirtingos įmonės skirtingose vietose ir skirtingu laiku dalyvavo darant vieną tęstinį Komisijos sprendime konstatuotą SESV 101 straipsnio pažeidimą ir joms buvo pareikšti ieškiniai dėl solidaraus žalos atlyginimo. Tokiomis aplinkybėmis faktinė ir teisinė padėtis yra ta pati, taigi ieškiniai visoms atitinkamoms įmonėms gali būti reiškiami atsakovo, pagal kurį nustatytas jurisdikciją turintis teismas, buveinės vietoje [23].

40. Ta pati faktinė ir teisinė padėtis juo labiau yra tuomet, kai iš patronuojančiosios ir patronuojamosios bendrovių reikalaujama solidariai [24] atsakyti už SESV 102 straipsnio pažeidimą dėl to, kad jos sudaro vieną ekonominį vienetą, t. y. vieną „įmonę“. Tokiu atveju taip pat yra ta pati konkreti aplinkybė, t. y. patronuojamosios bendrovės padarytas pažeidimas, kuris patronuojančiajai bendrovei (visų pirma pagal kontrolės prezumpciją) priskiriamas taip, lyg ji pati būtų jį padariusi. Taigi ieškiniai patronuojančiajai ir patronuojamajai bendrovėms grindžiami tais pačiais atsakomybę pagrindžiančiais faktais. Abiejų ieškinių dalykas yra tas pats SESV 102 straipsnio pažeidimas, todėl tiek, kiek tai susiję su atsakomybę pagrindžiančiomis faktinėmis aplinkybėmis, teisinė padėtis taip pat yra ta pati. Taigi yra rizika, kad bus priimti vienas kitam prieštaraujantys sprendimai, jei dėl patronuojančiosios ir patronuojamosios bendrovių atitinkamos atsakomybės spręs skirtingi teismai.

3. Kontrolės prezumpcijos reikšmė reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punkto taikymui

41. Visgi dėl to kyla paskesnis klausimas – ar glaudi sąsaja, kaip ji suprantama pagal reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punktą, gali būti ir tuomet, kai patronuojančiosios ir patronuojamosios bendrovių solidarioji atsakomybė už pažeidimą dar nėra konstatuota. Taip gali būti visų pirma esant vadinamiesiems *stand-alone* ieškiniams, kurie, priešingai nei *follow-on* ieškiniai, negali būti grindžiami jokiu (privalomu) konkurencijos institucijos – ar tai būtų Komisija (Reglamento Nr. 1/2003 16 straipsnio 1 dalis), ar nacionalinė institucija (Direktyvos 2014/104 9 straipsnis) – sprendimu. Be to, ar yra patronuojančiosios ir patronuojamosios bendrovių solidarioji atsakomybė, gali būti neaišku ir tokiu atveju, kai konkurencijos institucija sprendimą yra priėmusi, bet jame konstatuotas tik vienos iš atitinkamų bendrovių padarytas pažeidimas. Pavyzdžiui, šiuo atveju AB ir *Heineken* solidarioji atsakomybė iš Graikijos konkurencijos institucijos sprendimo nekyla, nes jame konstatuotas tik AB padarytas pažeidimas, o *Heineken* į tyrimą nebuvo įtraukta. Taigi *follow-on* ieškinys gali būti pareiškiamas tik AB, bet ne *Heineken*.

42. Ar glaudi sąsaja tarp patronuojančiajai ir patronuojamajai bendrovėms pareikštų ieškinių tokiomis aplinkybėmis yra tik tuomet, kai jurisdikcijos nustatymo pagal reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punktą etape yra neginčijama arba įrodyta, kad patronuojamoji bendrovė darė lemiamą įtaką? O gal ši nuostata taikytina ir tuomet, kai, nors lemiama įtaka nebuvo įrodyta, ji

[22] Šiuo klausimu žr. 2023 m. rugsėjo 7 d. Sprendimą *Beverage City Polska* (C-832/21, EU:C:2023:635, 28 punktas). Dėl reglamento „Briuselis I“ 6 straipsnio 1 punkto žr. 2017 m. rugsėjo 27 d. Sprendimą *Nintendo* (C-24/16 ir C-25/16, EU:C:2017:724, 45 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[23] Dėl reglamento „Briuselis I“ 6 straipsnio 1 punkto žr. 2015 m. gegužės 21 d. Sprendimą *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2015:335, 21 ir 33 punktai).

[24] *P. Jenard ataskaitoje* bendra skola nurodoma kaip tipiškas pavyzdys, kai yra sąsaja tarp reikalavimų atskiriems atsakovams; žr. P. Jenard ataskaitą dėl 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencijos dėl jurisdikcijos ir sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL C 59, 1979, p. 1, 26).

preziumuojama taikant (paneigiamą) kontrolės prezumpciją dėl to, kad patronuojančiajai bendrovei tiesiogiai arba netiesiogiai priklauso beveik visas patronuojamosios bendrovės kapitalas? Ar, atvirkščiai, glaudi sąsaja, kaip ji suprantama pagal reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punktą, turi būti paneigiama, kai patronuojančioji bendrovė pateikia įrodymų, paneigiančių kontrolės prezumpciją?

43. Toliau paaiškinsiu, kodėl, mano manymu, kontrolės prezumpciją pagrindžiantis faktas, kad patronuojančiajai bendrovei priklauso (beveik) visas patronuojamosios bendrovės kapitalas, yra toks reikšmingas požymis, rodantis glaudžios sąsajos tarp patronuojančiajai ir patronuojamajai bendrovėms pareikštų ieškinių buvimą, kaip tai suprantama pagal reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punktą, kad įprastai nereikia jokių papildomų požymių šiai glaudžiai sąsajai patvirtinti (apie tai – a skyrelyje). Šiuo aiškinimu reikalavimas, kad turi būti galima nuspėti tarptautinę jurisdikciją turintį teismą, nėra pažeidžiamas (apie tai – b skyrelyje). Be to, juo užtikrinamas praktinis reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punkto veiksmingumas, kai ieškovui negali būti priekaištaujama dėl piktnaudžiavimo (apie tai – c skyrelyje).

a) (Beveik) viso kapitalo turėjimas kaip reikšmingas glaudaus ryšio buvimo požymis

44. Reglamente „Briuselis Ia“ nėra aiškiai nustatyta, kokiu mastu nacionaliniai teismai, nustatydami savo tarptautinę jurisdikciją, privalo vykdyti kontrolę [25]. Tai yra nacionalinės proceso teisės aspektas, kuris reglamentu „Briuselis Ia“ nebuvo suvienodintas [26]. Vis dėlto taikant atitinkamas nacionalinės teisės nuostatas negali būti sumažinamas praktinis šio reglamento veiksmingumas [27].

45. Teisingumo Teismas šiuo klausimu yra pagrįstai nusprendęs, jog ieškinį gavęs teismas dėl teisinio saugumo priežasčių turi galėti, nenagrinėdamas bylos iš esmės, lengvai nuspręsti dėl savo paties jurisdikcijos [28]. Šiame etape ieškinį gavęs teismas nevertina ieškinio priimtinumo ir pagrįstumo, o tik nustato sąsajas su teismo vietos valstybe, pagrindžiančias jo jurisdikciją pagal atitinkamą nuostatą [29]. Vis dėlto pagal nacionalinės proceso teisės nuostatas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui turi būti suteikiama galimybė tarptautinės jurisdikcijos klausimą nagrinėti atsižvelgiant į visą turimą informaciją, o tai gali būti ir atsakovo prieštaravimai [30].

46. Aplinkybė, kad patronuojančiajai bendrovei priklauso beveik visas patronuojamosios bendrovės kapitalas, taigi taikoma kontrolės prezumpcija, yra reikšmingas požymis, rodantis glaudžios sąsajos tarp šioms bendrovėms pareikštų ieškinių buvimą, kaip tai suprantama pagal reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punktą.

[25] Atitinkamai dėl reglamento „Briuselis I“ žr. 2016 m. kovo 10 d. Sprendimą *Flight Refund* (C-94/14, EU:C:2016:148, 58 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[26] Atitinkamai dėl reglamento „Briuselis I“ žr. 2015 m. sausio 28 d. Sprendimą *Kolassa* (C-375/13, EU:C:2015:37, 60 punktas).

[27] Atitinkamai dėl reglamento „Briuselis I“ žr. 2016 m. kovo 10 d. Sprendimą *Flight Refund* (C-94/14, EU:C:2016:148, 58 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[28] 2015 m. sausio 28 d. Sprendimas *Kolassa* (C-375/13, EU:C:2015:37, 61 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[29] Šiuo klausimu žr. 2016 m. birželio 16 d. Sprendimą *Universal Music International Holding* (C-12/15, EU:C:2016:449, 44 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[30] Šiuo klausimu žr. 2016 m. birželio 16 d. Sprendimą *Universal Music International Holding* (C-12/15, EU:C:2016:449, 45 ir 46 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

47. Tokiu atveju yra didelė tikimybė, kad patronuojančioji ir patronuojamoji bendrovės solidariai atsako už pastarosios padarytą pažeidimą. Taip yra dėl to, kad kontrolės prezumpcija grindžiama būtent prielaida, jog patronuojančioji bendrovė lemiamą įtaką patronuojamosios bendrovės ekonominei veiklai daro tuomet, kai patronuojančiajai bendrovei priklauso beveik visas patronuojamosios bendrovės kapitalas [31]. Kaip matyti iš ilgametės jurisprudencijos nuo Sprendimo *Akzo Nobel* [32] priėmimo, šiuo atžvilgiu patronuojančiajai bendrovei gana sunku pateikti šiai prezumpcijai paneigti reikalingus priešingus įrodymus [33].

48. Taigi teismas, siekdamas nustatyti, ar yra glaudi sąsaja, kaip tai suprantama pagal reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punktą, neturi tikrinti patronuojančiosios bendrovės kontrolės prezumpcijai paneigti nurodytų faktų ir įrodymų. Jis taip pat neturi tikrinti, ar patronuojančioji bendrovė faktiškai darė lemiamą įtaką patronuojamajai bendrovei. Šie aspektai yra reikšmingi tik nagrinėjant ieškinio pagrįstumo klausimą.

49. Taigi jurisdikcijos nustatymo etape nepakeista kontrolės prezumpcija, kaip tokia, neturi būti taikoma. Taip yra dėl to, kad pagal reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punkte įtvirtintą teisės normą dėl jurisdikcijos nėra reikalaujama, kad patronuojančioji bendrovė būtų dariusi lemiamą įtaką patronuojamajai bendrovei, ja tik suponuojama glaudi sąsaja tarp ieškinių. Tik nagrinėjant ieškinio pagrįstumo klausimą, tam, kad būtų pripažinta patronuojančiosios bendrovės atsakomybė, turi būti įrodyta jos lemiama įtaka patronuojamosios bendrovės ekonominei veiklai, taigi tik šiame etape taikoma kontrolės prezumpcija, kaip tokia, ir tik čia ji nulemia įrodinėjimo pareigos perkėlimą.

50. Taigi faktas, kad patronuojančiajai bendrovei priklauso beveik visas patronuojamosios bendrovės kapitalas, byloje nulemia, viena vertus, tai, kad preziumuojama patronuojančiosios bendrovės lemiama įtaka, antra vertus, jurisdikcijos teisės požiūriu – kad yra glaudi sąsaja tarp patronuojančiajai ir patronuojamajai bendrovėms pareikštų ieškinių.

51. Vadinasi, argumentas, kad, nustatant jurisdikciją, kontrolės prezumpcija negali būti paneigiama, kai ji šiame etape buvo pasitelkta siekiant pagrįsti glaudžios sąsajos buvimą, kaip tai suprantama pagal reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punktą, yra nepagrįstas. Mat nustatant jurisdikciją tikrinamas kitas kriterijus. Ar buvo faktiškai daroma lemiama įtaka, jurisdikcijos nustatymo etape net nereikia nuspręsti.

b) Tarptautinę jurisdikciją turinčio teismo nuspėjamumas

52. Šis aiškinimas atitinka teisinio saugumo principą. Pagal jį reikalaujama, kad specialiosios jurisdikcijos taisyklė būtų aiškinama taip, kad informuotas ir nuovokus atsakovas galėtų nuspėti, kokiame kitame nei jo nuolatinės gyvenamosios (buveinės) vietos valstybės teisme jam gali būti pareikštas ieškinys [34]. Be to, ieškinį gavęs teismas dėl teisinio saugumo priežasčių turi galėti, nenagrinėdamas bylos iš esmės, lengvai nuspręsti dėl savo paties jurisdikcijos [35].

[31] Šiuo klausimu žr. 2021 m. sausio 27 d. Sprendimą *The Goldman Sachs Group / Komisija* (C-595/18 P, EU:C:2021:73, 32 ir 35 punktai).

[32] 2009 m. rugsėjo 10 d. Sprendimas *Akzo Nobel ir kt. / Komisija* (C-97/08 P, EU:C:2009:536, 54 ir paskesni punktai).

[33] Žr. 2011 m. rugsėjo 29 d. Sprendimą *Arkema / Komisija* (C-520/09 P, EU:C:2011:619, 37 ir paskesni punktai) ir 2013 m. gegužės 8 d. Sprendimą *Eni / Komisija* (C-508/11 P, EU:C:2013:289, 68 punktas).

[34] Dėl reglamento „Briuselis I“ 6 straipsnio 1 punkto žr. 2006 m. liepos 13 d. Sprendimą *Reisch Montage* (C-103/05, EU:C:2006:471, 24 ir 25 punktai).

[35] 1997 m. liepos 3 d. Sprendimas *Benincasa* (C-269/95, EU:C:1997:337, 27 punktas) ir 2015 m. sausio 28 d. Sprendimas *Kolassa* (C-375/13, EU:C:2015:37, 61 punktas).

53. Dėl to, kad pagal reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punktą reikalaujamai glaudžiai sąsajai patvirtinti tokiu atveju kaip šis pakanka, kad patronuojančiajai bendrovei tiesiogiai arba netiesiogiai priklauso (beveik) visas patronuojamosios bendrovės kapitalas, nuspėti jurisdikcijos netampa neįmanoma. (Patronuojančiajai ir patronuojamajai) bendrovėms, kurios yra atsakovės, tai yra aiškus ir paprastas kriterijus, kurį tiek jos, tiek ieškinį gavęs teismas gali lengvai patikrinti.

54. Kitaip būtų, jei patronuojančiosios bendrovės lemiamą įtaką patronuojamosios bendrovės veiklai reikėtų įrodyti siekiant pagrįsti jurisdikciją. Tam jau šiame proceso etape reikėtų atlikti išsamų ir kai kuriais atvejais sudėtingą tyrimą, taip pat faktų ir įrodymų vertinimą, o jų baigtis šalims kaip tik nebūtų ypač nuspėjama, kaip to reikalaujama pagal reglamento „Briuselis Ia“ 15 konstatuojamąją dalį. Tai būtų nepalanku nukentėjusiajai šaliai, t. y. ieškovui, kuriam tenka rizika, kad ieškinys bus atmestas kaip nepriimtinas.

55. Mano manymu, pakankamam nuspėjamumui nereikia ir to, kad privalomame Komisijos sprendime prieš tai būtų konstatuota patronuojančiosios ir patronuojamosios bendrovių solidarioji atsakomybė už galimai paskirtų baudų sumokėjimą. Tai, ar *private enforcement* kontekste taikytina jurisdikcijos taisyklė, kuria nukentėjusiajai šaliai palengvinamas jos teisių įgyvendinimas, negali priklausyti nuo to, ar Komisija prieš tai ėmėsi veiksmų.

56. Be to, rizika, kad bus priimti vienas kitam prieštaraujantys teismo sprendimai, kai dėl patronuojančiajai ir patronuojamajai bendrovėms pareikštų reikalavimų atlyginti žalą spręs skirtingi teismai, kyla būtent tuo atveju, kai pažeidimas nebuvo konstatuotas pagal Reglamento Nr. 1/2003 16 straipsnio 1 dalį visoms valstybėms narėms privalomame Komisijos sprendime. Jei, pavyzdžiui, kaip šiuo atveju, nacionalinė konkurencijos institucija iš anksto nusprendė, kad yra (bent jau patronuojamosios bendrovės) atsakomybė, pagal
Direktyvos 2014/104 9 straipsnio 1 dalį šio sprendimo yra saistomi tik atitinkamos valstybės narės teismai, o kitų valstybių narių teismai, kaip šiuo atveju – Nyderlandų, į jį turi atsižvelgti tik kaip į *prima facie* įrodymą (Direktyvos 2014/104 9 straipsnio 2 dalis).

57. Taigi rizika, kad bus priimti vienas kitam prieštaraujantys teismo sprendimai, kai patronuojančiajai ir patronuojamajai bendrovėms pareikštus ieškinius nagrinės skirtingų valstybių narių teismai, yra tiek kalbant apie pirmesnį klausimą, ar pažeidimas apskritai buvo padarytas, tiek apie paskesnį klausimą, kam turi būti priskiriama atsakomybė ir kokia jos apimtis.

c) Jurisdikcija nėra piktnaudžiaujama ir ja nėra netinkamai naudojamasi

58. Pagal pirmiau apibūdintą reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punkto aiškinimą jurisdikcija gali būti nustatoma paprastai. Be to, dėl jo tampa lengvesnis nukentėjusiosios šalies reikalavimų atlyginti žalą procesinis įgyvendinimas, nes būtent materialiniu požiūriu dėl kontrolės prezumpcijos yra tikėtina patronuojančiosios ir patronuojamosios bendrovių solidarioji atsakomybė.

59. Ieškovo piktnaudžiavimas arba netinkamas naudojimasis jurisdikcija būtų įmanomas tik tokiu atveju, jei ieškinys, pareikštas atsakovui, pagal kurį nustatytas jurisdikciją turintis teismas, būtų akivaizdžiai nepriimtinas arba nepagrįstas, todėl jis galėtų būti pareikštas tik tam, kad byla kitiems atsakovams nebūtų iškelta jo nuolatinės gyvenamosios (buveinės) vietos teisme[36]. Esant

[36] Atitinkamai dėl reglamento „Briuselis I“ 6 straipsnio 1 punkto žr. 2015 m. gegužės 21 d. Sprendimą *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2015:335, 27 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija); dėl Briuselio konvencijos 6 straipsnio 1 punkto žr. 1988 m. rugsėjo 27 d. Sprendimą *Kalfelis* (189/87, EU:C:1988:459, 9 punktas).

glaudžiai sąsajai, kaip tai suprantama pagal reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punktą, toks netinkamas naudojimasis gali būti konstatuotas tik išimtiniais atvejais, būtent tuomet, kai esama pakankamai požymių, kuriais remiantis galima daryti išvadą, jog ieškovas šios nuostatos taikymo sąlygas dirbtinai sukūrė ar išlaikė [37]. Tam nepakanka, kad ieškinys atsakovui, pagal kurį nustatytas jurisdikciją turintis teismas, atrodo (galimai) nepagrįstas. Priešingai, teikiamas ieškinys turi būti akivaizdžiai nepagrįstas arba pareikštas dirbtinai, arba ieškovas realiai negali būti juo suinteresuotas [38]. Tai būtų įmanoma tuomet, jei, nepaisant kontrolės prezumpcijos, atsižvelgiant į konkretaus atvejo aplinkybes, patronuojančiosios bendrovės lemiamos įtakos patronuojamajai bendrovei akivaizdžiai nėra, todėl patronuojančiosios bendrovės solidarioji atsakomybė *a priori* atmestina. Taip galėtų būti tik retais išimtiniais atvejais.

60. Kai nukentėjusioji šalis ieškinį ir Graikijoje veikiančiai patronuojamajai bendrovei pareiškia Nyderlanduose veikiančios patronuojančiosios bendrovės buveinės vietoje ir taip patronuojamoji bendrovė išvengia Graikijos teismų jurisdikcijos, tai nėra netinkamas naudojimasis jurisdikcija. Jei atsakovų nuolatinės gyvenamosios (buveinės) vietos yra skirtingose valstybėse narėse, pagal reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punktą ieškovas gali pasirinkti, kuriame teisme pareikšti ieškinį [39]. Ši pasirinkimo galimybė apima ir tai, kad ieškovas gali bylą sukoncentruoti tame teisme, kuris geriausiai atitinka jo interesus [40].

61. Dėl šios priežasties nereikšminga ir aplinkybė, kad yra glaudi sąsaja su kita jurisdikcija, pavyzdžiui, dėl to, kad pažeidimas padarytas tik Graikijos alaus rinkoje ir Graikijos konkurencijos institucijos sprendime kaip pažeidėja nurodyta tik Graikijoje veikianti patronuojamoji bendrovė. Taip yra dėl to, kad pagal jurisdikcijos taisykles iš esmės [41] turi būti ieškoma ne *glaudžiausio*, o tik *glaudaus* ryšio – pastarasis šiuo atveju jau užtikrintas reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punkte nustatytu „glaudžios sąsajos“ kriterijumi. Tai patvirtina reglamento „Briuselis Ia“ 16 konstatuojamoji dalis, pagal kurią jurisdikcija turėtų būti nustatoma ne tik pagal atsakovo nuolatinę gyvenamąją (buveinės) vietą, *bet ir pagal kitą* alternatyvų jurisdikcijos pagrindą, atsižvelgiant į glaudų ryšį tarp teismo ir bylos.

C. Dėl antrojo prejudicinio klausimo

62. Antruoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar tokiu atveju, kai patronuojančioji bendrovė neigia dariusi lemiamą įtaką patronuojamosios bendrovės ekonominei veiklai, tam, kad būtų preziumuojama jurisdikcija pagal reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punktą patronuojamosios bendrovės atžvilgiu, pakanka, kad tokios įtakos *a priori* negalima atmesti.

[37] Atitinkamai dėl reglamento „Briuselis I“ 6 straipsnio 1 punkto žr. 2015 m. gegužės 21 d. Sprendimą *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2015:335, 29 punktas).

[38] Dėl reglamento „Briuselis I“ 6 straipsnio 1 punkto žr. generalinio advokato P. Mengozzi išvadą byloje *Freeport* (C-98/06, EU:C:2007:302, 66 punktas).

[39] Dėl reglamento „Briuselis I“ 6 straipsnio šiuo aspektu žr. generalinio advokato P. Mengozzi išvadą byloje *Freeport* (C-98/06, EU:C:2007:302, 52 punktas) ir generalinio advokato N. Jääskinen išvadą byloje *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2014:2443, 89 punktas).

[40] Dėl reglamento „Briuselis I“ 6 straipsnio šiuo aspektu žr. generalinio advokato P. Mengozzi išvadą byloje *Freeport* (C-98/06, EU:C:2007:302, 52 punktas) ir generalinio advokato N. Jääskinen išvadą byloje *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2014:2443, 89 punktas).

[41] Išimtis taikoma tik esant išimtinės jurisdikcijos aplinkybėms. Šiuo atveju jų nėra.

63. Jau iš šios išvados 48 ir paskesniuose punktuose pateiktų argumentų matyti, kad į antrąjį prejudicinį klausimą reikia atsakyti teigiamai, jei – kaip šiuo atveju – yra kontrolės prezumpcijos sąlygos: ši aplinkybė yra labai reikšmingas požymis, rodantis jurisdikciją pagrindžiančios „glaudžios sąsajos“ buvimą, kaip tai suprantama pagal reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punktą, ir ją galima paneigti tik išimtiniais atvejais.

V. Išvada

64. Siūlau Teisingumo Teismui į abu *Hoge Raad der Nederlanden* (Nyderlandų Aukščiausiasis Teismas) prejudicinius klausimus atsakyti kartu taip:

Ieškinių dėl žalos atlyginimo pažeidus Sąjungos konkurencijos teisę atveju patronuojančiosios bendrovės įsisteigimo vietos teismas, nagrinėdamas savo jurisdikcijos pagal reglamento „Briuselis Ia“ 8 straipsnio 1 punktą kitoje valstybėje narėje įsisteigusios patronuojamosios bendrovės atžvilgiu klausimą, aplinkybę, kad patronuojančiajai bendrovei tiesiogiai arba netiesiogiai priklauso (beveik) visas patronuojamosios bendrovės kapitalas, turi laikyti reikšmingu požymiu, rodančiu glaudžią sąsają tarp patronuojančiajai ir patronuojamajai bendrovėms pareikštų ieškinių. Todėl papildomų požymių šiai glaudžiai sąsajai patvirtinti įprastai nereikia.